

OBSAH

1. ÚVOD	11
<i>J. Machová</i>	
2. ZDRAVÍ	12
<i>J. Machová</i>	
2.1 Definice zdraví a nemoci	12
2.2 Determinanty zdraví	13
2.3 Podpora zdraví a prevence	14
2.3.1 Podpora zdraví	14
2.3.2 Prevence	14
3. ŽIVOTNÍ STYL	16
3.1 Definice životního stylu	16
<i>J. Machová</i>	
3.1.1 Životní styl současného člověka	17
Literatura	17
3.2 Výživa	18
<i>J. Machová</i>	
3.2.1 Složky výživy	18
3.2.2 Nesprávná výživa	35
3.2.3 Výživová doporučení pro obyvatelstvo ČR	36
3.2.4 Stravovací návyky obyvatelstva ČR	37
3.2.5 Zásady stravování dětí	38
Literatura	39
3.3 Pohybová aktivita	39
<i>D. Kubátová</i>	
3.3.1 Pohybový aparát	40
3.3.2 Tělesná zdatnost	43
3.3.3 Držení těla	48
3.3.4 Hypokineze jako součást životního stylu současné populace	54
3.3.5 Možnosti ovlivnění pohybové aktivity dětí ve školním prostředí	55
3.3.6 Význam pohybu	58
Literatura	59
3.4 Kouření	59
<i>J. Machová</i>	
3.4.1 Rizika kouření	60
3.4.2 Kdy vzniká návyk kouření	61
3.4.3 Pasivní kouření	61

3.4.4	Závislost na nikotinu a její odvykání	62
3.4.5	Prevence ve vztahu ke kouření	64
	Literatura	64
3.5	Vztah k alkoholu	65
	<i>J. Machová</i>	
3.5.1	Druhy alkoholických nápojů	65
3.5.2	Metabolismus alkoholu	65
3.5.3	Účinky alkoholu	65
3.5.4	Poškození zdraví způsobená alkoholem	66
3.5.5	Ohrožení dětí a mládeže alkoholem	67
3.5.6	Prevence a ochrana dětí a mládeže před alkoholem	69
	Literatura	72
3.6	Drogy	72
	<i>D. Kubátová</i>	
3.6.1	Terminologie	72
3.6.2	Klasifikace drog	76
3.6.3	Vzdělávání dětí a mladistvých v protidrogové prevenci	83
	Literatura	88
3.7	Návykové chování	89
	<i>Z. Svoboda</i>	
3.7.1	Patologické hráčství	89
3.7.2	Návykové chování ve vztahu k počítačům	96
3.7.3	Návykové chování ve vztahu k médiím (TV, video)	98
3.7.4	Závislost na práci	102
	Literatura	106
3.8	Působení alternativních náboženských skupin	107
	<i>Z. Svoboda</i>	
3.8.1	Alternativní náboženské skupiny a sekty	110
3.8.2	Znaky sekt	111
3.8.3	Nebezpečí a možná pozitiva působení alternativních náboženských skupin	112
3.8.4	Možnosti prevence působení sekt	114
	Literatura	116
3.9	Šikana	116
	<i>J. Machová</i>	
3.9.1	Definice šikany	116
3.9.2	Psychosociální poruchy	117
3.9.3	Stupně šikany	118
3.9.4	Osobnost agresora a osobnost oběti	119
3.9.5	Zhoubné účinky šikánování	120
3.9.6	Prevence šikany na základní škole	121
	Literatura	123
3.10	Psychická zátěž	124
	<i>I. Wedlichová</i>	
3.10.1	Předmět studia psychologie zdraví	124
3.10.2	Náročné situace a závažné životní události	125

3.10.3	Reakce na náročné životní situace	128
3.10.4	Způsoby zvládnání životních těžkostí	132
	Literatura	142
3.10.5	Relaxace	142
	<i>E. Mrázová</i>	
	Literatura	149
3.11	Rizikové sexuální chování	149
	<i>J. Machová, J. Hamanová</i>	
3.11.1	Vývoj sexuálního chování	149
3.11.2	Rizikové sexuální chování v dospívání	150
	Literatura	151
3.11.3	Pohlavní nemoci	152
	Literatura	161
3.11.4	Syndrom získaného imunodeficitu (AIDS)	161
	Literatura	170
4.	DOSPÍVÁNÍ A NĚKTERÉ JEHO ZDRAVOTNÍ PROBLÉMY	171
	<i>J. Hamanová</i>	
4.1	Fáze dospívání	171
4.2	Vztah dospívajících k vlastnímu zdraví	173
4.3	Syndrom rizikového chování v dospívání	173
4.3.1	Zneužívání návykových látek	175
4.3.2	Rizikové chování v oblasti psychosociální	176
4.3.3	Rizikové chování v reprodukční oblasti	176
4.3.4	Příčiny rizikového chování v dospívání	177
4.3.5	Prevence syndromu rizikového chování a pomoc v praxi	178
	Literatura	180
4.4	Nejčastější kožní onemocnění a péče o pleť v dospívání	180
	<i>P. Kabiček</i>	
4.4.1	Acne juvenilis	180
4.4.2	Péče o pleť v dospívání	182
	Literatura	182
4.5	Fitnesscentra a dospívající	183
	<i>P. Kabiček</i>	
	Literatura	185
4.6	Poruchy příjmu potravy	186
	<i>J. Machová</i>	
4.6.1	Příčiny poruch příjmu potravy	186
4.6.2	Diagnostická kritéria pro mentální anorexii a mentální bulimii	187
4.6.3	Charakteristika dívek s mentální anorexií	188
4.6.4	Charakteristika dívek s mentální bulimií	189
4.6.5	Psychosociální problémy spojené s poruchami příjmu potravy	189
4.6.6	Léčení a prevence poruch příjmu potravy	190
	Literatura	191

5. ČASTÉ NEINFEKČNÍ CHOROBY	192
5.1 Příčiny častých neinfekčních chorob	192
<i>J. Machová</i>	
Literatura	193
5.2 Kardiovaskulární choroby	193
<i>D. Kubátová</i>	
5.2.1 Ateroskleróza	193
5.2.2 Vysoký krevní tlak	198
5.2.3 Komplikace aterosklerózy a hypertenze v srdci, cévách a mozku	200
5.2.4 Prevence kardiovaskulárních chorob	203
Literatura	204
5.3 Nádorová onemocnění a jejich prevence	205
<i>J. Machová</i>	
5.3.1 Charakteristika nádorové choroby	205
5.3.2 Nejčastější příčiny nádorového onemocnění	206
5.3.3 Výskyt nádorových onemocnění	207
<i>P. Kabiček</i>	
5.3.4 Obecné zásady prevence nádorových onemocnění	211
Literatura	212
5.4 Cukrovka	213
<i>J. Machová</i>	
5.4.1 Co je cukrovka	213
5.4.2 Rozdělení cukrovky	214
5.4.3 Příčiny a výskyt cukrovky	214
5.4.4 Chronické komplikace	215
5.4.5 Hypoglykemie	215
5.4.6 Prevence a léčení	216
5.4.7 Cukrovka u dětí a dospívajících	217
Literatura	217
5.5 Obezita	218
<i>J. Machová</i>	
5.5.1 Význam tuku v těle a jeho změny v ontogenezi	218
5.5.2 Nadváha a obezita	219
5.5.3 Typy obezity	220
5.5.4 Zdravotní rizika obezity	221
5.5.5 Jak obezita vzniká	222
5.5.6 Výskyt obezity	223
5.5.7 Obezita u dětí	223
5.5.8 Prevence obezity a její léčení	224
5.5.9 Lázeňská léčba obezity dětí a dorostu	226
Literatura	227
5.6 Osteoporóza	228
<i>J. Machová</i>	
5.6.1 Kostní tkáň	228
5.6.2 Příčiny osteoporózy	229
5.6.3 Projevy osteoporózy	230

5.6.4	Prevence	230
	Literatura	231
5.7	Onemocnění ústní dutiny a zubů	231
	<i>J. Machová</i>	
5.7.1	Funkce zubů	231
5.7.2	Dočasný a trvalý chrup	232
5.7.3	Častá onemocnění v ústní dutině	234
5.7.4	Hygiena ústní dutiny a prevence jejich onemocnění	238
5.7.5	Výukový program zdravé zuby	239
	Literatura	240
5.8	Alergické choroby	240
	<i>D. Kubátová</i>	
5.8.1	Typy přecitlivělosti	240
5.8.2	Péče o dítě s alergií	244
	Literatura	244
6.	ÚRAZY V DĚTSTVÍ	246
	<i>J. Machová</i>	
6.1	Úrazy jako zdravotní, společenský a ekonomický problém	246
6.2	Úrazy v jednotlivých obdobích ontogeneze	246
6.2.1	Úrazy v kojeneckém a batolecím období	247
6.2.2	Úrazy v předškolním věku	247
6.2.3	Úrazy ve školním věku	248
6.2.4	Úrazy ve věku 15–19 let	249
6.3	Úrazy jako následek tělesného týrání dítěte	250
6.4	Prevence úrazů	251
	Literatura	254
7.	ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	256
	<i>D. Kubátová</i>	
7.1	Životní prostředí a zdraví	257
7.1.1	Pohoda prostředí	257
7.1.2	Znečištění ovzduší, vody, potravin a půdy	259
7.2	Trvale udržitelný rozvoj jako způsob života	260
	Literatura	261
8.	PODPORA ZDRAVÍ VE ŠKOLE	262
	<i>D. Kubátová</i>	
8.1	Hygienické požadavky na práci učitele při ochraně zdraví žáků	262
8.2	Projekt „Škola podporující zdraví“	266
	Literatura	268

9. ZDRAVÍ 21 – ZDRAVÍ PRO VŠECHNY DO 21. STOLETÍ 269

J. Machová

- 9.1 Principy programu Zdraví 21 269
- 9.2 Problematika cílů programu Zdraví 21 v podmínkách České republiky 270
- 9.3 Přehled cílů programu Zdraví 21 270

REJSTRÍK 281

281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000